

Kapittel 1

Laksefisk

2003 ble et rekordår for norsk laksenæring med tanke på slaktekvantum – for første gang passerte vi 500 000 tonn slaktet laks i Norge. Men prismessig var utviklingen i 2003 ikke like oppløftende. Det begynte bra de første månedene, men til slutt endte gjennomsnittsprisen (sløyd, FCA Oslo*, se definisjon bak i artikkelen) ca. en krone under 2002-nivå. Som i 2002 ble det en varm sensommer med høye sjøtemperaturer, og selv om forholdene ikke var så ekstreme som i 2002, var det en betydelig stressfaktor for både laks og oppdretter.

I løpet av 2003 ble det slaktet ca. 508 000 tonn rund bløgget vekt (wfe*) atlantisk laks og ca. 75 000 tonn (wfe) regnbueørret i Norge, til sammen 583 000 tonn (wfe). Dette tilsvarer en økning på ca. 14 % for laksen og en reduksjon på ca. 2 % for ørreten. Totalt gir det en økning fra 2002 på ca. 61 000 tonn (wfe), eller 12 %.

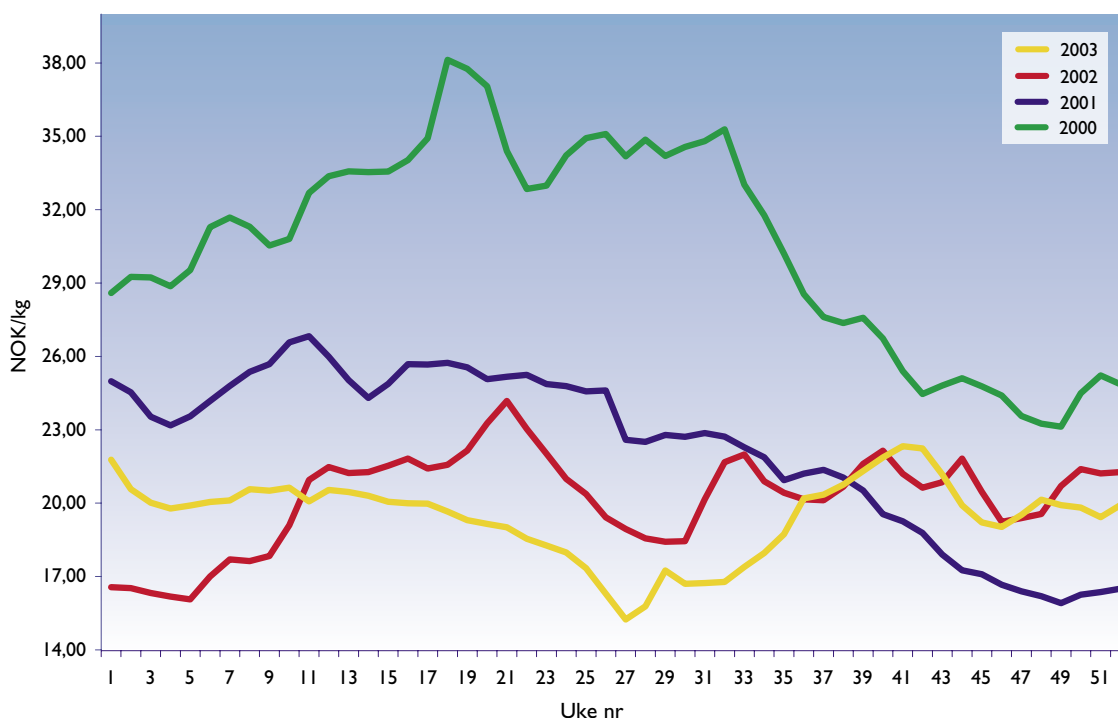
FLERE FAKTORER PÅVIRKET PRISENE

Prismessig begynte året bedre enn i 2002. De ti første ukene av 2003 var gjennomsnittspris (superior laks, sløyd, FCA Oslo) i gjennomsnitt ca. 3,30 NOK høyere enn i 2002 (Figur 1). Men i uke 11 gikk prisen under 2002-nivå, og var med få unntak lavere ut året. Gjennomsnittsprisen for 2003 ble ca.

19,40 NOK, en nedgang på ca. en krone fra 2002. Det største prisfallet kom i mai/juni. Da var prisene i gjennomsnitt 17 % lavere enn året før, og det var på dette tidspunktet 0-åringene fra 2001-generasjonen som utgjorde det største slaktepresset. Et mindre 0-åringsutsett i 2001 kunne kanskje ha gitt et løft i lakseprisen på våren? En annen viktig faktor som kan ha virket inn på prisene var at minsteprisavtalen for salg av laks til EU opphørte i slutten av mai. Også Storbritannia og Færøyene økte sin produksjon i 2003, og utgjorde i så måte økt prispress i EU-markedet.

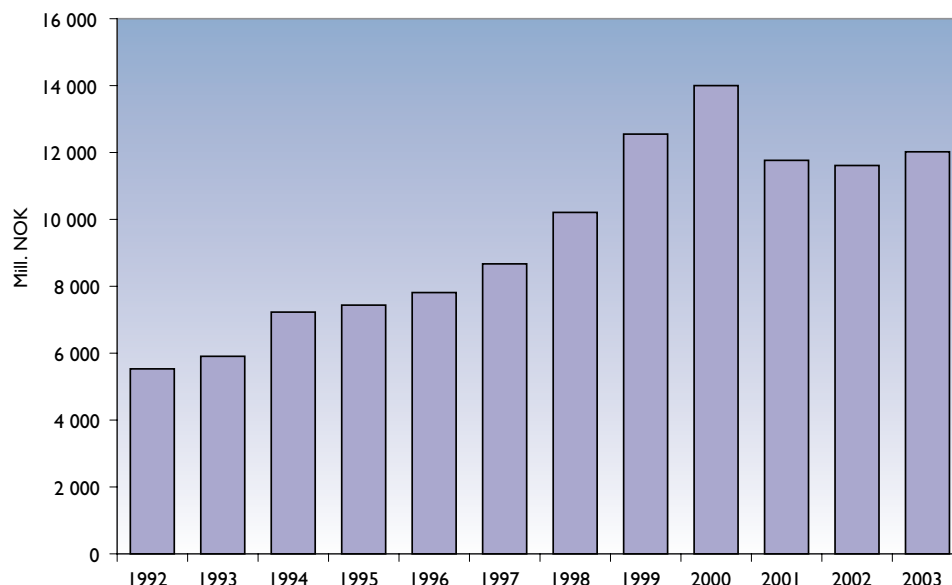
Gjennomsnittsprisen (superior laks, sløyd, FCA Oslo) for 2003 endte på ca. 19,40 kr/kg, en nedgang fra 20,40 kr/kg året før. Men selv om prisene var lave, opplevde vi en økning i slaktekvantumet for hver måned som gikk, og vi endte altså til slutt opp med et rekordhøyt volum av slaktet laks og ørret.

Verdien av eksport og innenlandsforbruk av laks og ørret steg fra ca. 11,6 mrd. i 2002 til ca. 12,0 mrd. i 2003, dette tilsvarer en økning på ca. 3,5 % (Figur 2). Eksportverdien av ørret eksporten sank med ca. 9 %, mens verdien av eksportert laks steg med ca. 6 %. Den totale verdien av lakseprodukter utgjør størstedelen av verdien, og nedgangen i verdien av ørreten gir derfor mindre utslag på totalverdien.

Figur 1
Utvikling i ukentlig gjennomsnittspris for norsk atlantisk laks 2000-2003 (NOK/kg sløyd, superior kvalitet FCA Oslo).
Development in the weekly average price of Norwegian Atlantic salmon (NOK/kg gutted, superior quality FCA Oslo).

Figur 2
Verdien av eksportert og innenlands forbruk av norsk laks og regnbueørret 1993–2003.
The value of sales (export and domestic) of Norwegian salmon and rainbow trout 1993–2003.

MARKEDSTENDENSER

EU er hovedmarkedet for norsk laks, hele 64 % av den norske laksen går hit. EU-markedet har i flere år hatt en jevn økning i importen av laks, og i 2003 var veksten på ca. 8 % fra 2002. Den største veksten var i andre halvår med ca. 10 %, mens den i første halvår kom opp i ca. 6 %. Den norske eksporten til EU økte med ca. 17 % i 2003 og eksporten til USA økte med ca. 14 %, mens det var en nedgang på ca. 15 % i eksporten til Japan. Den største endringen i eksporten kom på andre markeder, som fortsatte veksten fra 2002 og økte med ca. 23 % i 2003. Det var særlig i andre halvår at denne økningen kom.

Totalkvantumet av solgt atlantisk laks på verdensbasis var i 2003 på ca. 1 135 000 tonn (wfe), en økning på ca. 66 000 tonn (wfe) fra 2002. Norges andel av totalsalget var på ca. 45 % i 2003. På grunn av at Norge hadde en økning i solgt kvantum har andelen av totalsalget økt fra ca. 42 % i 2002, men det er ennå et stykke igjen til de 49 % vi hadde i 2000.

BIOLOGISKE UTFORDRINGER I 2003

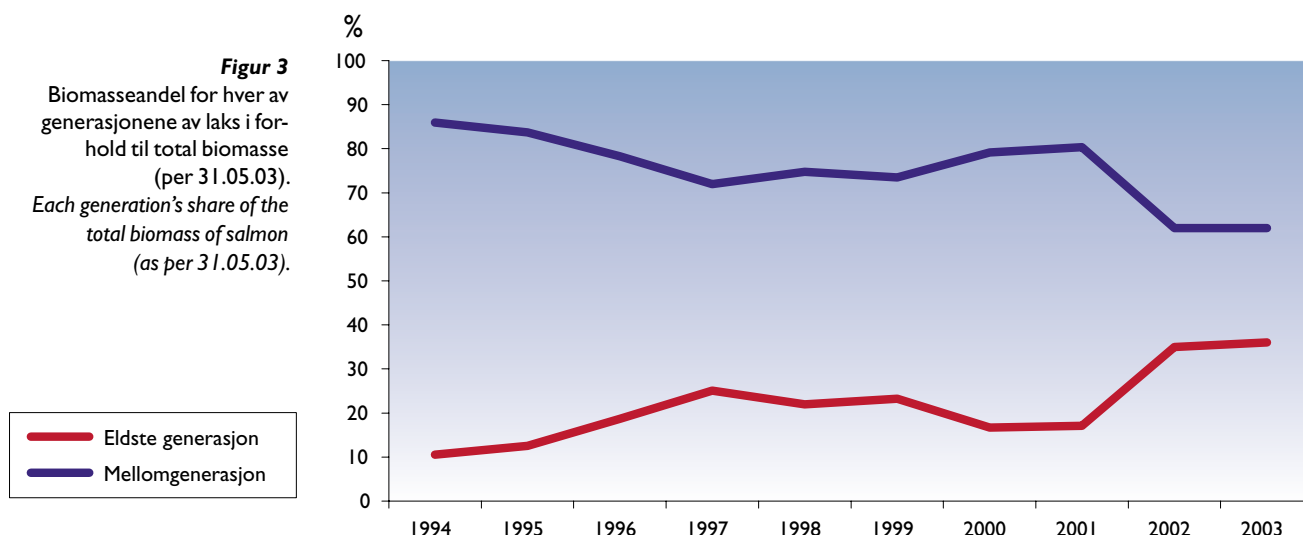
Ved inngangen til 2003 sto det en rekordstor biomasse av laks i norske merder. Sammenlignet med 2002 stod det ca.

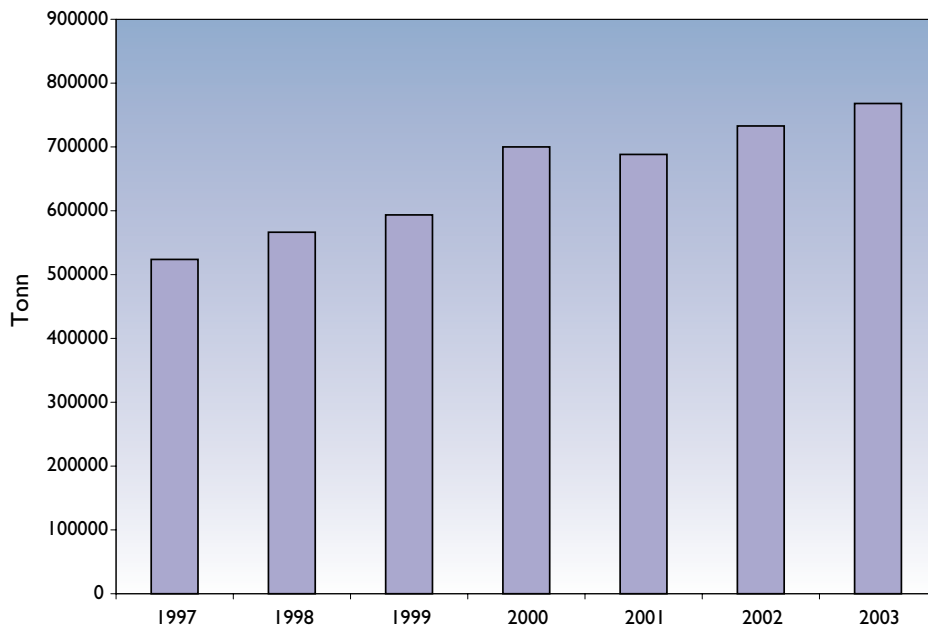
8 millioner flere laks fra eldste generasjon og 6 millioner 1-åringer fra mellomgenerasjon, som også utgjorde den største delen av slaktekvantumet i 2003 (Figur 3). På tross av negativ utvikling i lakseprisen ble det altså for første gang slaktet over 500 000 tonn (wfe) laks i Norge.

En skulle tro at et så stort slaktepress ville føre til at biomassen ved slutten av året ville bli kraftig redusert, men på grunn av det høye inngående antallet med laks fra 01- og 02-generasjonen endte biomassen ved årsslutt bare 2 % under 2002-nivå. Smoltutsettet i 2003 ble noe lavere enn i 2002, men det skal legges til at utsettet i 2002 er det største vi har hatt.

En annen faktor som er med på å forklare den relativt høye biomassen gjennom året er fôrforbruket. Det totale fôrforbruket var i 2003 på ca. 768 000 tonn, noe som er en økning på ca. 35 000 tonn fra 2002 (Figur 4). Forbruket var generelt høyere gjennom hele året, men det var månedene januar, februar og september som skilte seg spesielt ut. På grunn av høye sjøtemperaturer på sensommeren i 2002 var det mye restriktiv føring i september, oktober og november. Men i januar og februar opplevde vi at laksen kompenserte for tapt tilvekst, og fôrforbruket gikk derfor kraftig opp.

Figur 3
Biomasseandel for hver av generasjonene av laks i forhold til total biomasse (per 31.05.03).
Each generation's share of the total biomass of salmon (as per 31.05.03).

Figur 4
Totalt førsalg Norge 1997–2003
(Kilde FPF).
Total feed sale in Norway
1997–2003 (Source FPF).

Også i 2003 ble sjøtemperaturene høye på sensommeren, men situasjonen var ikke like ille som i 2002, og i september var fôrforbruket faktisk hele 28 % høyere enn i september 2002.

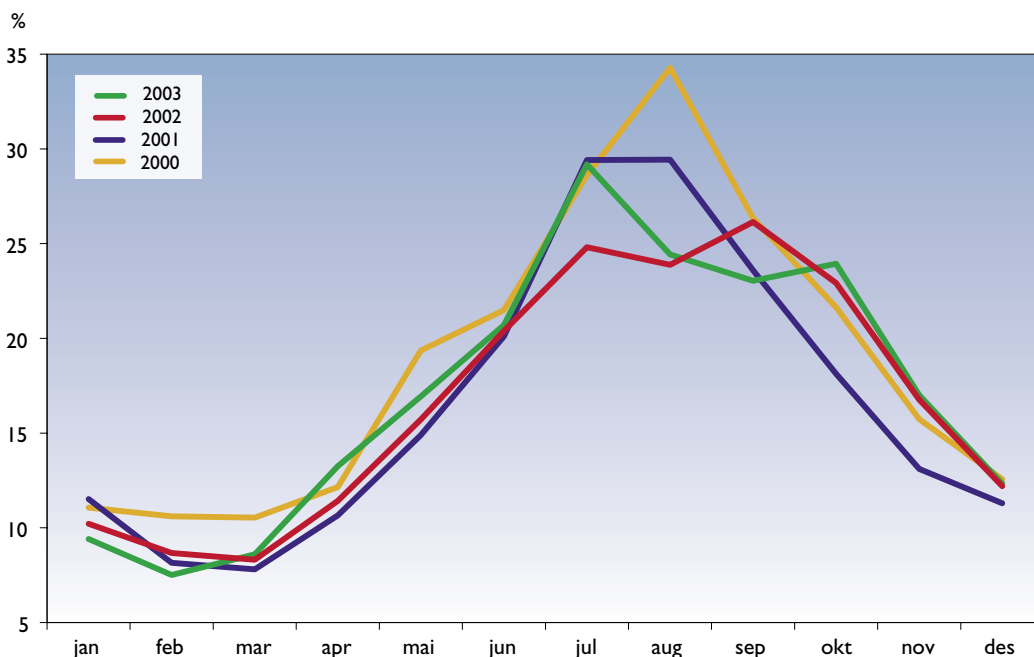
Dersom vi betrakter den relative utføringen til atlantisk laks (mengde utføret/stående biomasse), ser vi at det var en topp i september (Figur 5). Toppen er vanligvis i juli/august, men de to siste årene har det vært en noe uvanlig profil på utføringen. Bakgrunnen for dette er de høye sjøtemperaturene på sensommeren de to siste årene. De høye temperaturene har gitt ugunstige forhold for laksen i Sør- og Midt-Norge og resultert i redusert føring, og den relative utføringen juli/august 2003 var rekordlav. I stedet kom det en god tilvekst periode senere på høsten og vinteren, og den milde vinteren har ført til en vedvarende økning i tilveksten hele vinteren.

Biologisk sett var 2003 et år uten de store krisene. På sykdomssiden var det noen "nye" lidelser som fikk mest fokus.

I Hordaland fikk en utbrudd av Pankreas disease (PD) på en del anlegg med varierende dødelighet. Piscirickettsiose, som er en vanlig sykdom på coho i Chile, ble funnet i noen anlegg i Midt-Norge, og gjellesykdommen *Epiletiocystis* er rapportert langs hele vestlandskysten. Sistnevnte er nok den som har vært størst i omfang og skade, hvor 1-åringene i 2003-generasjonen ble mest utsatt for denne. Fisken får nedsatt respirasjon på grunn av betennelse i gjellene, noe som fører til nedsatt tilvekst og økt dødelighet. Den relativt gode tilveksten og få problemer på sykdomssiden er bakgrunnen for at fôrfaktoren forbedret seg i 2003. Den biologiske fôrfaktoren er gått ned fra 1,17 i 2002 til 1,14 i 2003, mens den økonomiske fôrfaktoren gikk ned fra 1,39 til 1,36 (Figur 6). Men det er fortsatt en del å gå på sammenlignet med resultatet i 2000.

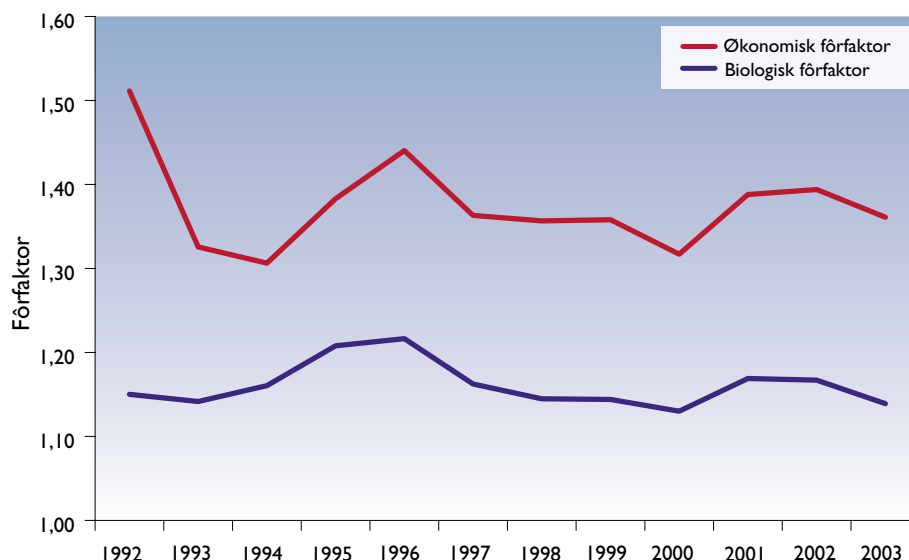
ANDRE LAKSEPRODUSERENDE NASJONER

For Færøyene var 2003 et forferdelig år. Utallige ILA-utbrudd sammen med vedvarende dårlige laksepriser har ført færøysk

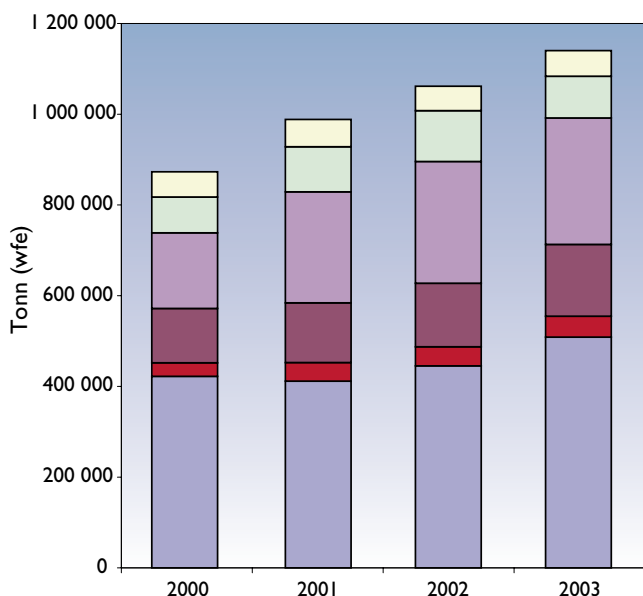
Figur 5
Relativ utføring til atlantisk laks per måned 2000–2003 (tonn utføret per tonn stående biomasse).
Relative feed rate of Atlantic salmon per month 2000–2003 (tonnes of feed per tonnes of standing biomass).

Figur 6
Årlig økonomisk (kg fôr/kg laks, rund bløgget vekt) og biologisk (kg fôr/kg laks, levende vekt) fôrfaktor 1992–2003.
Annual economic (kg feed/kg salmon, whole fish equivalent) and biologic (kg feed/kg salmon, live weight) feed conversion ratio 1992–2003.

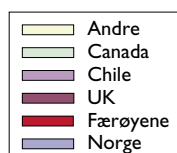

laksenæring inn i krise. Det ble slaktet rekordhøye ca. 46 000 tonn (wfe) laks på Færøyene i 2003, men estimatene for de kommende årene viser kraftige reduksjoner i smoltutsett og slaktekvantum. De færøyske oppdretterne håper nå på å få ta i bruk ILA-vaksine, men dette må først godkjennes av EU.

Også i Storbritannia ble det slaktet et stort kvantum i 2003, ca. 158 000 tonn (wfe). Men som i Norge og på Færøyene har også oppdretterne her slitt med dårlige priser for laksen, og flere oppdrettere sliter økonomisk. I tillegg var 2003 et år med mye IPN, særlig på vårutsett. Alt i alt vil 2003 ikke bli husket som et godt år for den europeiske lakse- og ørretnæringen. Riktignok gikk salgskvantumet opp, men økonomisk var 2003 i likhet med året før, et dårlig år.

Figur 7
Slaktet kvantum (tonn wfe) av atlantisk laks på verdensbasis.
Harvest quantity (tonnes wfe) of Atlantic salmon world wide.

I Nord-Amerika startet 2003 med “superchill” (ekstremt lave sjøtemperaturer) på østkysten, og i løpet av året kom rapportene om utbrudd av ILA (infeksiøs lakseanemi) og IHN (infeksiøs hematopoetisk nekrose), sykdommer som begge fører til utslakting og brakklegging av anlegg. Det er nå kommet en godkjent ILA-vaksine på markedet, men effekten av denne er ennå ikke klarlagt. I USA ble det i 2003 innført nye regler om at avlsmaterialet skulle være rent amerikansk, laks med påviste europeiske gener kan ikke lenger settes i sjøen. Dette førte til at antallet tilgjengelig smolt for utsett gikk dramatisk ned i 2003. Totalt ble det slaktet ca. 110 000 tonn (wfe) laks i Nord-Amerika i 2003, en nedgang på ca. 15 000 tonn (wfe) fra 2002.

I Chile ble det slaktet ca. 280 000 tonn laks i 2003, noe som er en liten økning fra året før. Chilenerne har ikke møtt de samme problemene som sine europeiske og amerikanske kolleger. De har oppnådd gode priser og markedsadgang, og 2003 har stort sett vært et positivt år for dem. Det har riktignok vært noen tilfeller med rester av malakittgrønt og antibiotika i eksportert laks til Japan og EU, noe som har medført betydelige utfordringer for den chilenske næringen. Nye kontrollrutiner er imidlertid iverksatt for å forhindre at dette skal kunne skje igjen.

* Betegnelsen FCA Oslo står for “Free Carrier levert Oslo” og er en standard salgs- og leveringsbetingelse i henhold til Incoterms. Den benyttes som sammenligningsgrunnlag ved innrapportering av oppnådde priser til Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening (FHL). WFE (Whole fish equivalent) er en standard vektbenevnelse for rund bløgget vekt (vekt etter bløgging og sulting), og tilsvarer en omregningsfaktor på ca. 6–8 % fra levende vekt.